

Кредитно-інвестиційна діяльність банків України: сучасний стан і перспективи розвитку

Колодізєв О. М.

доктор економічних наук

Власенко Н. М.

аспірант

Харків

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Активізація інтеграційних процесів у міжнародному економічному середовищі зумовлює необхідність підвищення конкурентоспроможності національної економіки, що, передусім, можливо реалізувати за рахунок розширення масштабів виробничого сектору. Однак, для розвитку підприємств недостатньо лише власного фінансування, тому виникає необхідність зовнішнього залучення коштів, важливою складовою яких можна відзначити надходження від банківських установ, як у формі кредитних, так і інвестиційних ресурсів, що викликає необхідність дослідження взаємовідносин банків та підприємств у розрізі кредитно-інвестиційної діяльності, що є особливо актуальним для України, враховуючи домінуючу роль банків у складі фінансових посередників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням різних аспектів кредитно-інвестиційної діяльності банків присвячено праці таких науковців як О. І. Воробйової, В. В. Корнеєва, І. В. Сало, Н. Г. Маслак, О. М. Івко, В. Ю. Подчесової, К. В. Карась, О. В. Васюренко, Н. В. Рогожнікової, О. О. Ляхової, Т. П. Шокало та ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень, проведених з даної тематики, існує необхідність

подальшого вивчення сутності існуючих проблем, а також пошук напрямків підвищення ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків.

Постановка завдання. Метою даної роботи виступає дослідження сучасного стану кредитно-інвестиційної діяльності банків в Україні та розробка напрямків удосконалення та розвитку інвестиційного кредитування банків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна діяльність банківських установ характеризується позитивними результатами як для економіки країни, так і власне для банків. На макрорівні кредитно-інвестиційні операції банків забезпечують стимулювання розвитку реального сектору економіки за рахунок надходження фінансових ресурсів, тоді як на рівні банків результатом кредитно-інвестиційної діяльності виступає одержання додаткових доходів, а також можливості участі у статутному капіталі підприємств чи інтеграції банківських і виробничих установ у спільні структури.

Розглядаючи безпосередньо інвестиційну діяльність банківських установ, у її складі можна виділити наступні компоненти – пряме вкладення коштів у інвестиційні проекти, купівля цінних паперів, а також інвестиційні кредити банків, на дослідженні яких і пропонуємо акцентувати увагу в даній роботі.

Важливим показником, що характеризує рівень розвитку інвестиційної діяльності країни, виступають інвестиції в основний капітал підприємств, обсяги надходжень яких від різних джерел в Україні протягом 2007-2012 рр. наведено на рисунку 1.

Дані рисунку свідчать, що в абсолютному вимірі інвестиційні надходження в основний капітал підприємств за рахунок банківських кредитів та інших позик знаходяться на другому місці, порівняно з обсягами власного фінансування суб'єктів, що, безумовно, позитивно характеризує роль банківських установ у процесі фінансового стимулювання розвитку підприємств.

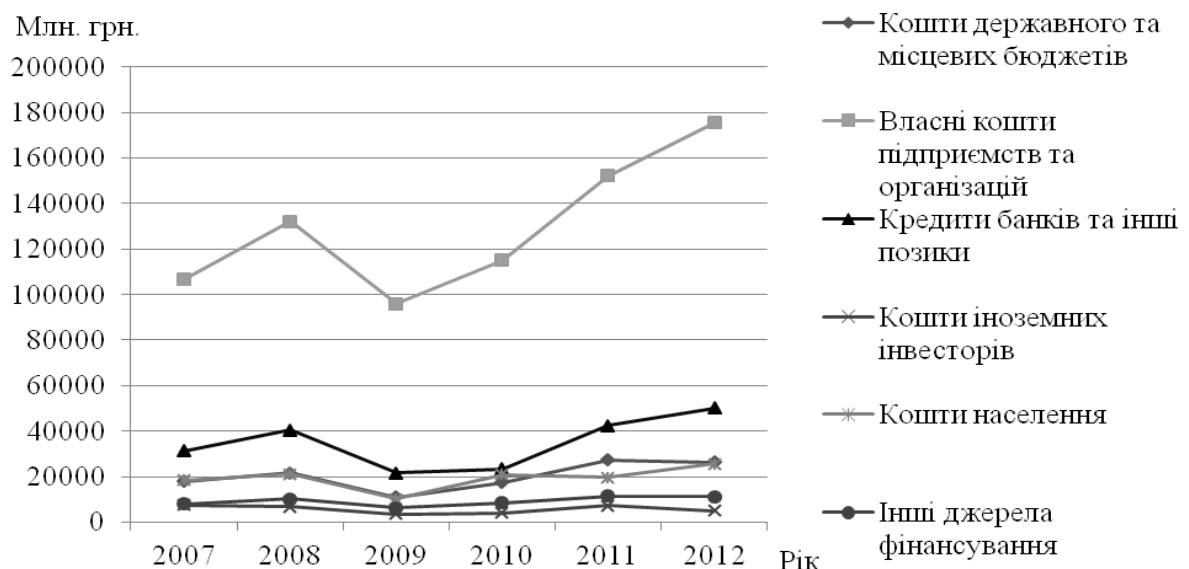

Рисунок 1 – Динаміка обсягів інвестицій в основний капітал підприємств України протягом 2007-2012 рр.

Джерело: складено автором на основі даних [4]

Варто відзначити також той факт, що у посткризовий період спостерігалось зростання обсягів кредитів. Однак, для більш детального аналізу доцільно також розглянути частку фінансування інвестицій в основний капітал, здійснювану за рахунок коштів банківських установ, у структурі інвестиційних надходжень (рис. 2).

Як бачимо з даних рисунку, частка інвестиційних надходжень до основного капіталу підприємств за рахунок банківських кредитів протягом дослідженого періоду коливається на рівні 12-17%, при цьому варто відзначити її зменшення протягом кризового періоду 2009-2010 рр., яке змінюється поступовим нарощенням у останні роки, що підтверджує попередньо виявлені тенденції. Однак, станом на сьогоднішній день існує необхідність нарощення обсягів інвестиційного кредитування економіки, що потребує розкриття наявного потенціалу банківських установ у даній сфері.

Основним показником, який дозволяє більш повно охарактеризувати діяльність банків у сфері інвестиційного кредитування, виступає кредитно-інвестиційний портфель.

Рисунок 1 – Структура інвестицій в основний капітал підприємств України протягом 2007-2012 рр.

Джерело: складено автором на основі даних [4]

Сутність кредитно-інвестиційного портфеля О. О. Ляхова і Т. П. Шокало визначають як «цілеспрямовано сформовану сукупність об'єктів фінансового та/або реального інвестування, призначену для реалізації попередньо розробленої стратегії, що визначає інвестиційну мету банку» [5]. Джерелами формування кредитно-інвестиційного портфеля банків виступають як власні, так і позикові та залучені фінансові ресурси, що передбачає зміну його обсягів пропорційно масштабам розвитку банківської сфери. На рисунку 3 представлено обсяги кредитно-інвестиційного портфеля банків України.

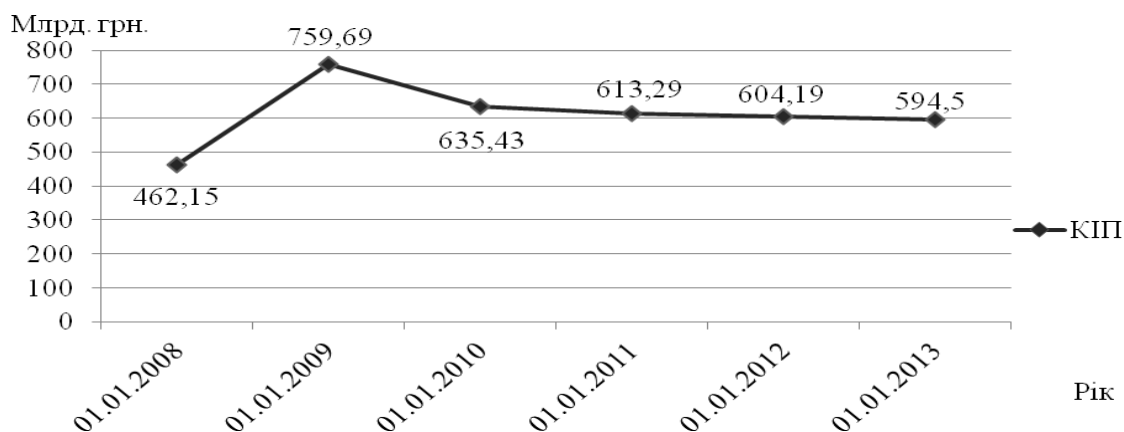

Рисунок 3 – Динаміка кредитно-інвестиційного портфеля банків України протягом 2008-2013 рр.

Джерело: складено автором на основі даних [7]

Аналізуючи наведені статистичні дані, варто відзначити, що найбільшого значення обсяги кредитно-інвестиційного портфелю банків України досягають станом на початок 2009 року, після чого відбувається поступове зниження показника, що, відповідно, свідчить про спад інвестиційної активності банківських установ у зазначений період. Серед основних причин стримування інвестиційної діяльності банків можна виділити наступні:

- невідповідність термінів ресурсної бази та інвестиційних проектів (на сьогодні значну частку в структурі пасивів банку становлять короткострокові ресурси, тоді як здійснення інвестицій передбачає довгостроковий характер);

- низький рівень платоспроможності позичальників (суб'єкти господарювання не завжди в змозі надати достатні гарантії щодо повернення отриманих кредитів);

- значний рівень ризиків інвестування для банків (нестабільність стану національної економіки не дозволяє прогнозувати результат реалізації інвестиційних проектів підприємствами та, відповідно, рівень рентабельності інвестованих ресурсів);

- високі ставки відсотка за кредитами (ризикованість інвестиційних кредитів є однією з причин, що стимулює банки підвищувати ставки для забезпечення дохідності операцій);

- відсутність дієвих стимулів банківського інвестиційного кредитування державою.

Для більш детального аналізу доцільно розглянути також структуру кредитно-інвестиційного портфелю банків України (рис. 4).

Дані рисунку свідчать, що основною складовою кредитно-інвестиційного портфелю банків України виступають саме кредити, надані фізичним та юридичним особам (в тому числі й інвестиційного характеру). Однак, при цьому протягом аналізованого періоду відбулися досить значні зміни у співвідношенні двох інших компонентів. Так, частка міжбанківських кредитів станом на 01.01.2013 р. досягла мінімального рівня протягом досліджуваного

періоду, що у даному контексті є позитивним фактором, оскільки даний вид кредитування не передбачає прямого впливу на забезпечення реального сектору економіки інвестиційними ресурсами, маючи лише опосередковане значення у процесах перерозподілу коштів між банківськими установами.

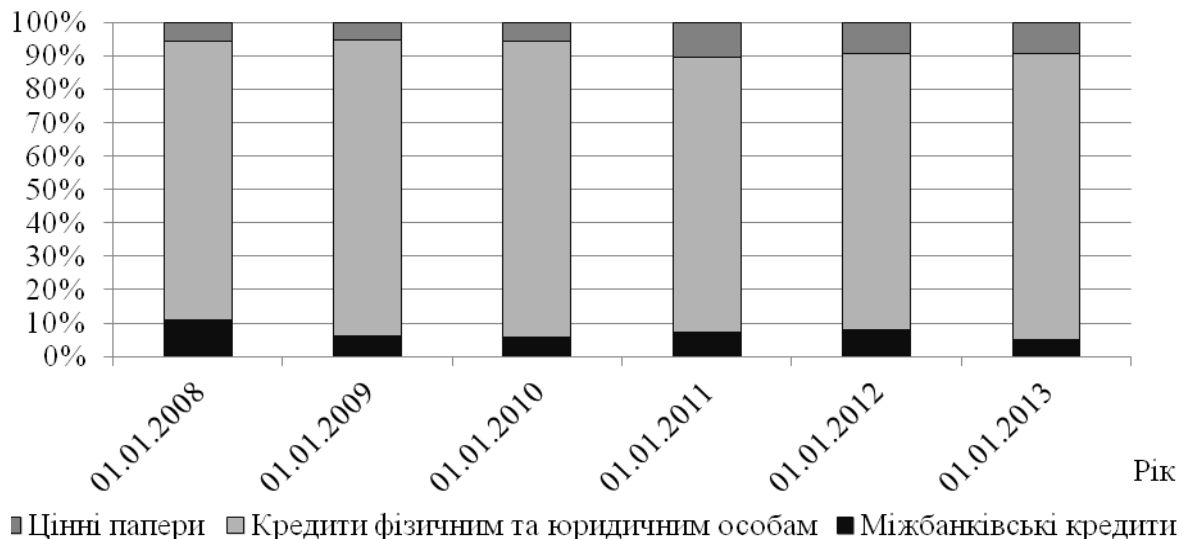

Рисунок 4 – Структура кредитно-інвестиційного портфеля банків України протягом 2008-2013 рр.

Джерело: складено автором на основі даних [7]

Натомість, питома вага інвестицій у цінні папери характеризувалась поступовим зростанням протягом аналізованого періоду, що, однак, може свідчити як про збільшення обсягів інвестицій у цінні папери юридичних осіб, так і про політику банків щодо управління ризиками діяльності шляхом купівлі цінних паперів, емітованих державою.

Проте, наведеної інформації недостатньо для повної характеристики взаємодії банків та реального сектору економіки у процесах інвестиційного кредитування, тому пропонуємо детальніше розглянути структуру суб'єктів, яким кредитуються банками України (рис. 5).

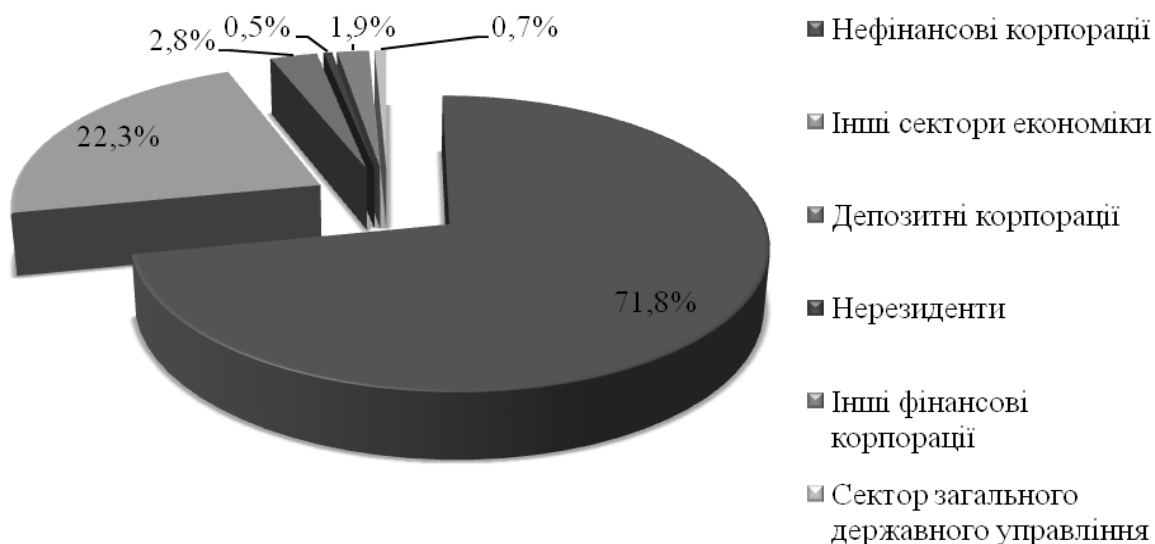

Рисунок 5 – Структура наданих кредитів у розрізі секторів економіки України станом на 01.01.2013 р. [1]

Дані рисунку 5 свідчать, що превалююче місце у структурі позичальників банківських установ станом на 01.01.2013 р. займають саме нефінансові корпорації (частка виданих кредитів становить близько 72%), які й представляють інтерес у розрізі даної тематики. Оскільки до складу даної групи входять не тільки суб'єкти господарювання, а й домогосподарства, то зазначений показник відображає як інвестиційну складову кредитних ресурсів, так і споживчі кредити, що викликає необхідність структурування кредитів за критерієм їх цільового спрямування, що відображено на рисунку 6.

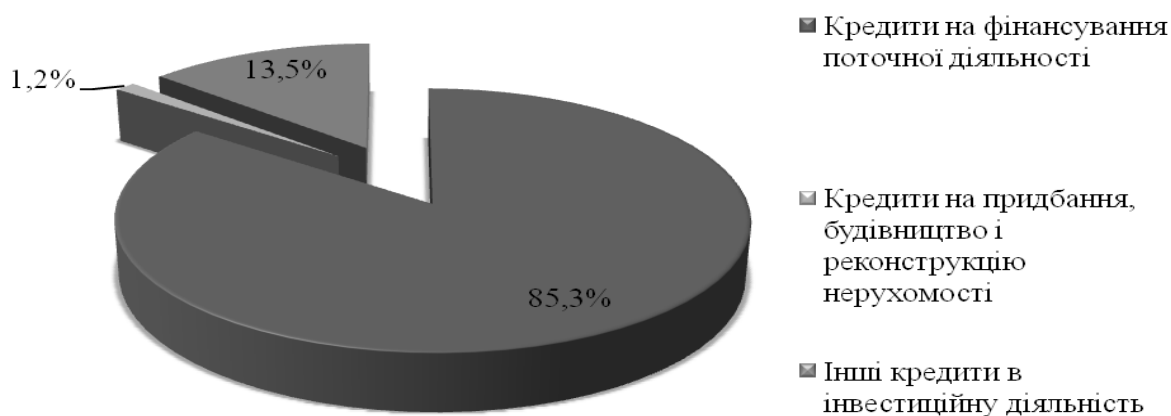

Рисунок 6 – Структура наданих кредитів нефінансовим корпораціям України станом на 01.01.2013 р. [1]

Наведені на рисунку дані дозволяють виявити, що питома вага кредитів інвестиційного характеру у складі кредитного портфеля банків займає досить незначну позицію порівняно з обсягами коштів, які надаються з метою фінансування поточної діяльності. Так, реальні інвестиції, представлені кредитами на придбання, будівництво і реконструкцію нерухомості, становлять лише 1,2% загального обсягу наданих позик, тоді як частка інших інвестиційних кредитів є дещо вищою, однак її рівень в 13,5% недостатній для належного забезпечення розвитку реального сектору економіки. Отже, проведений аналіз сучасного стану інвестиційного банківського кредитування свідчить про необхідність розробки системи дієвих заходів щодо розширення масштабів співпраці банківського та виробничого секторів економіки України.

Проблема недостатнього рівня розвитку інвестиційного банківського кредитування зумовлена причинами різного характеру, які стосуються кожного з суб'єктів економіки. Зокрема, ризикованість інвестиційних кредитів змушує банки підвищувати відсоткові ставки та рівень забезпечення позик, а вітчизняні підприємства не завжди в змозі прийняти такі умови кредитування. Окрім того, існує необхідність нарощення обсягу довгострокових депозитів з метою забезпечення належної ресурсної бази для фінансування інвестиційних проектів, що складно реалізується при існуючому рівні довіри населення, заощадження якого виступають ключовим джерелом довгострокових депозитів, до банківської системи України. Важливими макроекономічними факторами виступають рівень політичної стабільності держави та стан нормативно-правового забезпечення, які на сучасному етапі не можна назвати задовільними для створення сприятливих умов розвитку інвестиційного кредитування.

З метою розкриття наявного потенціалу банків у сфері інвестиційного кредитування, в умовах економіки України доцільним є впровадження ряду заходів за такими напрямками:

- розробка моделі оцінки ризиків інвестиційного кредитування, яка дозволить оптимізувати співвідношення «ціна-ризик» при встановленні ставки відсотка банками на даний вид послуг;

- удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази, що забезпечить формування стійкого механізму співпраці банків та підприємств реального сектору в процесі надання інвестицій;
- обмеження обсягів фінансування дефіциту Зведеного бюджету за рахунок коштів від реалізації операцій з продажу облігацій внутрішньої державної позики на первинному ринку, що сприятиме реструктуризації портфеля цінних паперів банківських установ на користь інвестицій у цінні папери підприємств;
- реалізація державної програми підтримки національних інвесторів;
- розробка заходів з стимулювання вкладення заощаджень суб'єктів економіки до інвестиційних проектів – для інституційних інвесторів, а також довгострокових депозитів – для фізичних осіб, що дозволить сформувати необхідну ресурсну базу кредитно-інвестиційної діяльності;
- впровадження державної підтримки фінансової стійкості підприємств, які реалізують інвестиційні проекти, що сприятиме зниженню рівня ризиків інвестиційних кредитів банків та, відповідно, відсоткової ставки за ними, що забезпечить зростання їх обсягу.

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямку.

Кредитно-інвестиційна діяльність банків є важливим джерелом розвитку реального сектору економіки, забезпечуючи тісний зв'язок між секторами юридичних осіб, фізичних осіб та банківських установ. Однак, проведене дослідження стану банківського інвестиційного кредитування в останні роки свідчить про недостатній рівень розвитку даної сфери при наявності вагомого потенціалу до її розширення, про що свідчать значні обсяги споживчого кредитування, реалізовані банками. Даний факт пов'язаний з рядом причин об'єктивного та суб'єктивного характеру, які стосуються як загального рівня стабільності розвитку національної економіки у різних її сферах, так і незацікавленістю банків у фінансуванні інвестиційних проектів у зв'язку зі значними ризиками та невідповідністю термінів ресурсної бази строкам реалізації інвестицій. Розглядаючи заходи, які дозволять підвищити масштаби

кредитно-інвестиційної діяльності банків, варто зазначити, що, передусім, стимулювання даної сфери варто розпочати зі створення стабільних умов розвитку економіки, що передбачає стійку нормативно-правову базу та режим оподаткування, підтримку фінансової стійкості учасників інвестиційних проектів, а також розробку чіткого механізму зниження ризикованості банківського інвестиційного кредитування. Для перспектив подальших досліджень актуальним є удосконалення механізму інвестиційного банківського кредитування та розвиток моделей оцінки ризиків інвестиційних проектів для різних учасників.

Література

1. Аналітичний огляд банківської системи України за 2012 рік [Електронний ресурс] / Національне рейтингове агентство «Рюрік». – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/bank_system_IV_kv_2012.pdf. – Назва з екрана.
2. Воробйова О. І. Підвищення інвестиційної активності банківських інститутів України [Текст] / О. І. Воробйова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 3. – С. 71-75.
3. Івко О. М. Значення банківських інвестицій в розвитку економіки України / О. М. Івко // Вісник КДПУ. – 2006. – Вип. 2(37). – С. 147-151.
4. Інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування за період 2007 – 2012 рр. [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.
5. Ляхова О. О. Кредитно-інвестиційний портфель банків та його вплив на фінансування інвестиційних проектів в Україні [Текст] / О. О. Ляхова, Т. П. Шокало // Економічний часопис-XXI. Гроші, фінанси і кредит. – 2011. – № 5-6. – С. 58-61.

6. Подчесова В. Ю. Дослідження кредитно-інвестиційної діяльності банків України [Текст] / В. Ю. Подчесова, К. В. Карась // Часопис економічних реформ. – 2012. – № 4(8). – С. 2-7.

7. Показники діяльності банків України за період 2007 – 2012 рр. [Електронний ресурс] / Асоціація українських банків. – Режим доступу : http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=8005&Itemid=69. – Назва з екрана.

8. Рогожнікова Н. В. Аналіз стану та динаміки кредитної діяльності банків України [Текст] / Н. В. Рогожнікова // Фінансовий простір. – 2012. – № 1(5). – С. 30-34.

Анотації

Колодізєв О. М., Власенко Н. М. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України: сучасний стан і перспективи розвитку

Метою статті є дослідження сучасного стану кредитно-інвестиційної діяльності банків України, виявлення недоліків її функціонування та перспектив подальшого розвитку. У результаті проведеного аналізу було з'ясовано, що на сьогоднішній день масштаби інвестиційного банківського кредитування не відповідають потребам у фінансових ресурсах виробничого сектору економіки, незважаючи на досить значний кредитний потенціал банківської системи України.

Було виділено основні причини, що стримують розвиток кредитно-інвестиційної діяльності банків України, до яких належать макроекономічні та індивідуальні фактори. Запропоновано ряд напрямків, реалізація яких дозволить підвищити рівень участі банків у інвестиційних процесах.

Перспективами подальших досліджень з даної тематики можуть виступити удосконалення механізму інвестиційного кредитування та розробка нових моделей оцінки інвестиційних ризиків у розрізі різних суб'єктів економіки.

Ключові слова: кредитно-інвестиційна діяльність банків, інвестиційне кредитування, кредитно-інвестиційний портфель.

Колодизев О. Н., Власенко Н. Н. Кредитно-инвестиционная деятельность банков Украины: современное состояние и перспективы развития

Целью статьи является исследование современного состояния кредитно-инвестиционной деятельности банков Украины, выявление недостатков ее функционирования и перспектив дальнейшего функционирования. В результате проведенного анализа было выяснено, что на сегодняшний день масштабы инвестиционного банковского кредитования не соответствуют потребностям производственного сектора экономики в финансовых ресурсах, несмотря на достаточно значимый кредитный потенциал банковской системы Украины.

В результате исследования было обозначено основные причины, сдерживающие развитие кредитно-инвестиционной деятельности банков Украины, к которым относятся макроэкономические и индивидуальные факторы. Было предложено ряд направлений развития, реализация которых позволит увеличить уровень участия банков в инвестиционных процессах.

Перспективами дальнейших исследований по данной тематике могут выступить совершенствование механизма инвестиционного кредитования и разработка новых моделей оценки инвестиционных рисков в разрезе различных субъектов экономики.

Ключевые слова: кредитно-инвестиционная деятельность банков, инвестиционное кредитование, кредитно-инвестиционный портфель.

Kolodiziev O., Vlasenko N. Credit and investment banking in Ukraine : current state and prospects of development

The purpose of this paper is the study of the current state of credit and investment banks in Ukraine, identify gaps of its operation and prospects of further operation . As a result of the analysis, it was found that as of today the scale of investment in bank lending does not meet the needs of the productive sector of the economy in financial resources , despite the rather significant lending capacity of the banking system of Ukraine.

The study indicated the main reasons hindering the development of credit and investment banks in Ukraine, which include macroeconomic and individual factors . It has been proposed a number of areas for development, the implementation of which will increase the level of participation of banks in the investment process.

Prospects for further research on this subject can act to improve the mechanism of investment lending and development of new models for assessing investment risks in terms of different economic actors.

Keywords: credit and investment banking, investment lending, loan and investment portfolio.

Відомості про авторів

Колодізєв Олег Миколайович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри банківської справи, Харківський національний економічний університет

Контактна інформація – тел. моб. 050-323-28-90,

e-mail: kolodizev107@ukr.net

Власенко Наталія Миколаївна – аспірант кафедри банківської справи, Харківський національний економічний університет

Контактна інформація – тел. моб. 050-325-39-92,

e-mail: vnn.nataly@gmail.com

Колодизев Олег Николаевич – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой банковского дела, Харьковский национальный экономический университет

Власенко Наталья Николаевна – аспирант кафедры банковского дела, Харьковский национальный экономический университет

Kolodiziev Oleg M., Vlasenko Nataliya N. – Doctor of Science (Economics), Professor, Head of the Department of Banking, Kharkiv National University of Economics

Vlasenko Nataliya N. – Postgraduate student of Department of Banking,
Kharkiv National University of Economics

Поштова адреса для відправлення примірника журналу: м.Харків,
просп. Правди, 7, кв. 42

Наданий матеріал раніше не друкувався та в інші видання не надсилався

Колодізєв О. М. _____ (підпис)

Власенко Н. М. _____ (підпис)